



SPIS TREŚCI:

WSTĘP

TEMAT NUMERU

DZIAŁANIA W PROJEKCIE RUSE

WYDARZENIA RUSE

KONTAKTY

WSTĘP



Kraje Piętnastki mają już pewne doświadczenie w dziedzinie rozwoju energii odnawialnej oraz zwiększania wydajności energetycznej. Początkowo realizowane były projekty nie uwzględniające ich wpływu na bogactwa naturalne i zjawiska klimatyczne. Szybko jednak podczas planowania nowych inwestycji zaczęto brać pod uwagę kwestię zapotrzebowania na energię oraz promocję lokalnych odnawialnych źródeł energii.

W nowych krajach członkowskich zagadnienia energetyczne wciąż nie stanowią najbardziej widocznego elementu planowania lokalnego. Często kwestia ta zauważana jest dopiero po zakończeniu realizacji projektu. Ogólny poziom efektywnego wykorzystania energii w nowych państwach członkowskich oraz w krajach kandydujących i krajach trzecich jest znacznie niższy niż w krajach Piętnastki.

Fundusze strukturalne, które są instrumentem realizacji polityki regionalnej Unii Europejskiej stanowią ważne źródło współfinansowania zadań w tym zakresie.

W ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego Działanie 1.2 Infrastruktura ochrony środowiska, Działanie 3.1 Obszary wiejskie oraz Działanie 3.2 Obszary podlegające restrukturyzacji przewiduje się dofinansowanie projektów z zakresu energii odnawialnej i poprawy jakości powietrza. Rodzaje kwalifikujących się projektów w ramach w/w Działań to:

- modernizacja i rozbudowa miejskich systemów ciepłowniczych i wyposażenie ich w instalacje ograniczające emisje zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza
- przekształcenie istniejących systemów ogrzewania obiektów użyteczności publicznej w systemy bardziej przyjazne dla środowiska, w szczególności ograniczenie „niskiej emisji”
- budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej do produkcji i przesyłu energii odnawialnej (energia wiatrowa, wodna, geotermalna, kolektory słoneczne i ogniwa fotowoltaiczne, biomasa)
- budowa, rozbudowa i modernizacja urządzeń do produkcji i przesyłu energii ze źródeł odnawialnych (energia wiatrowa, wodna, geotermalna, kolektory słoneczne i ogniwa fotowoltaiczne, energia uzyskiwana z biomasy i inne).

Zagadnienia energetyczne jako jeden z priorytetów polityki Unii Europejskiej znajduje swoje odzwierciedlenie również w projekcie Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013. Czwarty kierunek rozwoju NPR 2007-2013 Usprawnienie infrastruktury energetycznej – zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego przewiduje następujące priorytety:

- zwiększenie udziału wytwarzania energii w układzie skojarzonym,
- wzrost udziału energii wytwarzanej ze źródeł odnawialnych
- poprawa efektywności energetycznej gospodarki

- unowocześnienie sektora elektromagnetycznego
- rozwijanie systemów przesyłowych oraz połączeń transgranicznych
- wspieranie rozwoju rozproszonych i lokalnych rynków paliw i energii

Niestety dotychczas w Polsce nie zostały uruchomione Działania w zakresie energii odnawialnej i ochrony jakości powietrza, ze względu na trwającą procedurę notyfikacji Komisji Europejskiej programów pomocowych regulujących udzielanie pomocy publicznej w ZPORR. Zgodnie z pismem z Ministerstwa Gospodarki i Pracy z dnia 24 maja 2005 r. programy te zostały notyfikowane Komisji Europejskiej 12 stycznia 2005 r. W czerwcu spodziewano się uzyskać zgodę Komisji Europejskiej na udzielanie pomocy publicznej w ramach przedmiotowych programów, niestety wciąż nie ma zielonego światła w tej sprawie.

Janusz Sepiół
Marszałek województwa małopolskiego, Polska

TEMAT NUMERU

Głównym zadaniem funduszy strukturalnych jest przewyższenie problemów strukturalno-ekonomicznych i społecznych wewnątrz Unii Europejskiej. W chwili obecnej funkcjonują cztery fundusze strukturalne, z których dwa mogą zostać wykorzystane przy realizacji projektów miejskich, w tym do promocji zrównoważonego wykorzystania energii:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (ERDF) – promocja spójności ekonomicznej i społecznej wewnątrz UE oraz redukcja rozbieżności pomiędzy regionami czy grupami społecznymi.
- Europejski Fundusz Socjalny (ESF) – realizacja europejskiej polityki w zakresie zatrudnienia.

Celem dwóch pozostałych funduszy jest wspieranie reform sektora rolniczego oraz rozwoju obszarów wiejskich (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund) oraz sektor rybołówstwa (Financial Instrument for Fisheries Guidance).

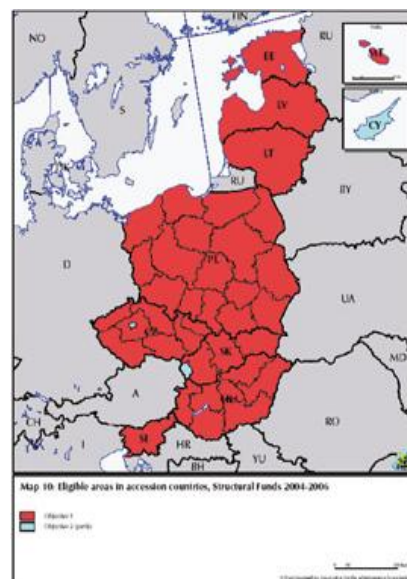
W okresie 2000 - 2006 europejskie fundusze strukturalne były wykorzystywane głównie w ramach trzech priorytetowych Celów oraz czterech Inicjatyw Wspólnotowych (por. tab. 1). Fundusze strukturalne mają zawsze charakter uzupełniający wobec narodowych lub lokalnych źródeł finansowania.

Trzy priorytetowe Cele to:

Cel 1 – dla regionów opóźnionych w rozwoju (poniżej 75% średniego europejskiego PKB). Wszystkienowe kraje członkowskie mogą się ubiegać o dofinansowanie w ramach tego celu, jedyne wyjątki to regiony Pragi i Bratysławy.

Cel 2 – dla regionów obciążonych problemami strukturalnymi (np. zamierające obszary wiejskie czy przemysłowe, tereny miejskie stojące wobec trudności).

Cel 3 – edukacja, szkolenia i rozwój.



Obszary uprawnione o ubieganie się o wsparcie z funduszy strukturalnych 2004-2006 w krajach członkowskich.

Cztery Inicjatywy Wspólnotowe to:

Interreg III – transgraniczna, międzynarodowa i międzyregionalna współpraca wewnątrz UE.

Leader+ - lokalny rozwój terenów wiejskich.

Urban II – miejskie tereny obciążone istotnymi problemami.

Equal – zwalczanie dyskryminacji na rynku pracy.

Inicjatywy Wspólnotowe dotyczą wszystkich stref, bez względu na ich położenie, lecz pod pewnymi warunkami.

	Cele			Inicjatywy Wspólnotowe		
	1	2	3	Interreg III	Urban II	Equal
ERDF	X	X		X	X	
ESF	X	X	X			X

Źródło: Komisja Europejska (2005), Fundusze strukturalne. Polityka regionalna- Inforegio.

Zob. http://europa.eu.int/comm/regional_policy/funds/prord/sf_en.htm

A jednak tylko w niewielkiej liczbie przypadków projekty dotyczące zrównoważonego rozwoju energetycznego mogą być współfinansowane z funduszy strukturalnych przed końcem roku 2006.

W nowych krajach członkowskich fundusze strukturalne są wdrażane poprzez narodowe Programy Operacyjne (PO). Decyzje na temat szczegółów tych programów podejmowane są autonomicznie przez rządy poszczególnych państw lub regionów; zatem występują istotne różnice pomiędzy kwalifikowanymi projektami, wnioskodawcami i PO wspierającymi projekty nt. zrównoważonego rozwoju energetycznego w poszczególnych krajach.

Przykładowo na Słowacji wsparcie dla projektów z zakresu zrównoważonego rozwoju energetycznego zapewniane jest głównie dla projektów inwestycyjnych z zakresu efektywności energetycznej w sektorze przemysłowym. Głównymi beneficjentami są więc przedsiębiorstwa, które otrzymują również finansowanie z Krajowego Systemu Pomocy, podczas gdy gminy i samorzady nie mogą otrzymywać dodatkowej pomocy z tego źródła. Mogą jednak występować o finansowanie z funduszy ERDF.

Programy operacyjne w Czechach, Polsce i na Litwie wspierają głównie małe i średnie przedsiębiorstwa, a także samorzady, sektor publiczny, sektor usług publicznych oraz administrację państwową.

Poniżej opisane zostały główne możliwości uzyskiwania współfinansowania z funduszy strukturalnych w każdym z czterech nowych krajów członkowskich biorących udział w projekcie RUSE:

Czechy

Wsparcie finansowe dla projektów promujących zrównoważony rozwój energetyczny można uzyskać ze źródeł:

- **Program Operacyjny Przemysł i Przedsiębiorstwa** – ostatecznymi beneficjentami są małe i średnie przedsiębiorstwa z sektora przemysłu przetwórczego. Nie obejmuje on projektów mających na celu uprawę roślin energetycznych czy wykorzystanie alternatywnych paliw w transporcie.
- **Program Operacyjny Infrastruktura** – wspiera wykorzystanie kogeneracji oraz odnawialnych źródeł energii, niskoemisyjnych technologii spalania, a także wykorzystanie paliw alternatywnych. Ostatecznymi beneficjentami są organizacje publiczne i pozarządowe typu non-profit, gminy oraz sektor usług publicznych.

Litwa

Istnieją trzy programy operacyjne wspierające zrównoważony rozwój energetyczny:

- **Program Operacyjny Infrastruktura**
- **Program Operacyjny Rozwój Sektora Wytwórczego i Usługowego**
- **Program Operacyjny Rozwój Obszarów Wiejskich i Rybołówstwa**

Programy te obejmują tematykę z zakresu inwestycji w systemy ogrzewania i wykorzystania energii odnawialnej, utrzymania i kontroli zużycia energii w modernizowanych budynkach, audyty energetyczne budynków i infrastruktury, współpracę regionalną, badania naukowe i wdrażanie nowych technologii, rozwój rynku energetycznego na poziomie narodowym i regionalnym, rozprowadzanie informacji, edukację, konsultacje lub badania naukowe z dziedziny efektywności energetycznej i energii odnawialnych, przeróbkę produktów rolniczych na biopaliwa, itd. O dofinansowanie mogą się ubiegać instytucje państwowe, gminy, organizacje publiczne, małe i średnia przedsiębiorstwa oraz rolnicy.

Polska

Programem wspierającym zrównoważony rozwój w Polsce jest:

- **Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego** – wspierający modernizację istniejących systemów ogrzewania w budynkach użyteczności publicznej, konwersje istniejących systemów na bardziej efektywne i niskoemisyjne, wykorzystanie energii odnawialnej. Głównymi beneficjentami są samorządy, instytucje publiczne itp.

Słowacja

Wsparcie finansowe dla projektów z zakresu zrównoważonego rozwoju energetycznego zapewniają:

- **Sektorowy Program Operacyjny Przemysł i Usługi** – dotyczy projektów mających na celu zwiększanie efektywności energetycznej w procesach przemysłowych i w budynkach, projekty promujące wykorzystanie kogeneracji, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, systemów pomiarowych i regulacyjnych, modernizację i przeróbki systemów grzewczych oraz sieci ciepłowniczych, inwestycje na rzecz nowych i bardziej efektywnych energetycznie technologii, itd. Beneficjentami końcowymi są przedsiębiorstwa.
- **Program Operacyjny Infrastruktura Podstawowa** – zapewnia wsparcie dla firm oraz lokalnych i regionalnych samorządów i administracji państwowej (podmioty te nie mogą się ubiegać o dofinansowanie ze źródeł Krajowego Systemu Pomocy).

Nowy okres programowania dla funduszy strukturalnych na lata 2007-2013. Powinny integrować więcej problemów związanych z efektywnością energetyczną...

Z uwagi na to, iż obecny okres wykorzystywania funduszy strukturalnych dobiegnie końca w grudniu 2006, Komisja Europejska, kraje członkowskie oraz poszczególne regiony rozpoczęły przygotowania do nowego okresu programowania w latach 2007-2013. Ważne jest, aby wszystkie zainteresowane strony biorące udział w procesie były świadome korzyści płynących z integracji problemów energetycznych i zrównoważonego rozwoju z rozwojem regionalnym i miejskim.

Wpływ na ten proces mają lokalni działacze z nowych krajów członkowskich, które mogą uzyskać dodatkowe wsparcie finansowe dla projektów związanych ze zrównoważonym rozwojem energetycznym, i, co za tym idzie, zwiększyć możliwości skorzystania w przyszłości z jego rezultatów. W szczególności, poprzez swoje sieci, samorządy lokalne powinny złożyć konkretne propozycje rządowi swoich państw, w celu zapewnienia sobie możliwości ubiegania się o wsparcie w rozwiązywaniu większości swoich problemów energetycznych.

Są to w szczególności:

- izolacja termiczna budynków publicznych i mieszkalnych
- oświetlenie publiczne
- wdrożenie systemu zarządzania energią w budynkach publicznych
- monitoring i określanie celów
- szkolenia dla zarządców energetycznych
- działania sieci
- lokalne agencje energetyczne
- zrównoważony rozwój transportu
- wykorzystanie energii odnawialnych, w szczególności do ogrzewania
- lokalne kampanie edukacyjne i rozpowszechnianie informacji (akcje skierowane do dzieci i dorosłych, kampanie medialne itd.).

Okoliczności dla osiągnięcia tego celu są obecnie sprzyjające, jako że zarówno Komisja Europejska, jak i Parlament Europejski żądają przyznania wyższego priorytetu zagadnieniom zrównoważonego rozwoju energetycznego w funduszach strukturalnych w okresie 2007-2013.

DZIAŁANIA W PROJEKCIE RUSE

Istniejące przykłady dobrych praktyk z zakresu zrównoważonego rozwoju energetycznego powinny wzbudzać zainteresowanie działaczy lokalnych, których zachęca się do wykorzystywania tych doświadczeń poprzez implementację podobnych projektów w nowych krajach członkowskich. Wymiana pozytywnych i negatywnych doświadczeń pomoże zainteresowanym stronom uniknąć błędów popełnianych wcześniej i pozwoli na poprawę procesu realizacji projektów.

W niniejszym wydaniu Newslettera przedstawiamy studium przypadku z Austrii, uznane przez partnerów RUSE za jedno z najbardziej interesujących.

Projekt	OPTIMALIZACJA ZUŻYCIA ENERGII W DUŻYCH BUDYNKACH MIESZKALNYCH
Sektor	Budynki (w tym komunalne) oraz mieszkalnictwo o niskim wykorzystaniu energii
Kraj	Austria
Miasto	Wiedeń, Graz
Podjęte działania	<p>Celem tego projektu było przygotowanie nowych instrumentów dla poprawy jakości optymalizacji zużycia energii w dużych budynkach mieszkalnych. Przygotowanie nowych zintegrowanych usług zostało oparte o kontrakty o efekt energetyczny (Energy Performance Contracting) oraz kontrakty na dostarczenie energii (Energy Supply Contracting), które były wcześniej z powodzeniem wdrażane w sektorze mieszkaniowym.</p> <p>Przedsiębiorstwo Oszczędzania Energii (ESCO) finansuje, odpowiada za przygotowanie planów oraz budowę elektrociepłowni dostarczając w ten sposób energię ciepłą, gorącą wodę oraz energię elektryczną po ustalonej cenie oraz na własne ryzyko do spółdzielni mieszkaniowej, która jest jego klientem. W interesie firmy leży osiągnięcie maksymalnej efektywności energetycznej w działaniu instalacji, gdyż przy ustalonych cenach pozwala to na zużyciu mniejszej ilości paliwa dla uzyskania takiej samej ilości energii.</p> <p>Włączenie finansowania przez третią stronę jest pod wieloma względami korzystne dla spółdzielni mieszkaniowej w porównaniu do zarządzania projektem na własną rękę. Głównymi zaletami takiego rozwiązania są m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • transfer ryzyka • przezwyciężenie problemów z finansowaniem • zredukowanie zakresu obowiązków • zmniejszenie niezbędnej ilości zaangażowanych w projekt pracowników • możliwość skupienia się na głównych zadaniach przedsiębiorstwa • zredukowanie wysiłków na rzecz koordynacji

	<p>działania dzięki koncentracji zadań u partnera</p> <ul style="list-style-type: none"> • zoptymalizowane planowanie, wykonanie i działanie. <p>Istotne cechy zintegrowanych usług energetycznych:</p> <ul style="list-style-type: none"> • integracja zewnętrznych partnerów (ESCO) w celu wszechstronnej optymalizacji dostarczania energii do budynków mieszkalnych • długoterminowy charakter projektu pozwalający na uzyskanie trwałych efektów optymalizacji • kontrakty o efekt energetyczny pomiędzy właścicielami budynków (i/lub ich lokatorami) a firmami energetycznymi są stosunkowo nowym rozwiązaniem prawnym
--	---

WYDARZENIA RUSE

Wymiana doświadczeń pomiędzy krajami Piętnastki a nowymi krajami członkowskimi jest głównym działaniem projektu RUSE, realizowanym przede wszystkim poprzez wspólne seminaria, podróże studyjne oraz wymianę pracowników. Celem wyjazdów studyjnych jest stworzenie partnerom z nowych krajów członkowskich możliwości obejrzenia przykładowych inwestycji w europejskich miastach i dyskusji na ich temat z lokalnymi ekspertami.

Pierwsza podróż studyjna: grupa 10 osób zapoznaje się z holenderskimi doświadczeniami

Pierwsza podróż w ramach projektu RUSE odbyła się w dniach 27.06-01.07.2005 i objęła holenderskie miasta Utrecht, Zoetermeer oraz Delft. Uczestnicy z Polski, Litwy i Słowacji uzyskali informacje na temat holenderskiej polityki klimatycznej, zarówno na szczeblu krajowym jak i lokalnym. Mieli także możliwość obejrzenia m.in. takich przedsięwzięć proekologicznych jak dom ekologiczny, elektryczne taksówki, ścieżki rowerowe, budynki mieszkalne z kolektorami słonecznymi czy centrum edukacyjne z dachem pokrytym trawą.



Centrum edukacyjne z dachem pokrytym trawą, de Papever



Domy w Zoetermeer - uczestni Delft podróży spacerujący po dachu z ogniwami fotowoltaicznymi

Projekty realizowane przez lokalne samorzady i agencje energetyczne stanowiły inspirację dla uczestników, którzy zamierzają wykorzystać uzyskaną wiedzę i nowe kontakty w przygotowaniach do realizacji podobnych projektów we własnych krajach.

Przedstawiciele Litwy zauważyli możliwość replikacji projektu dotyczącego szkół podstawowych z Zoetermeer we własnym kraju. Climate Menu to metodologia, która mogłaby znaleźć zastosowanie w

Polsce, zaś innowacyjny pomysł modernizacji dworca w Utrechcie mógłby zainspirować zarządzających podobnym projektem realizowanym obecnie w Krakowie. Większość uczestników, mających niewielkie doświadczenie w zakresie planów zrównoważonego rozwoju transportu miejskiego, wykazała również duże zainteresowanie prezentacjami na temat.

Druga podróż studyjna: Portugalia!

Druga podróż studyjna odbyła się w dniach 14-18.11.2005 w Portugalii. Zorganizowała ją ENERGAIA - lokalna agencja energetyczna z Vila Nova de Gaia. Uczestnicy odwiedzili miasta Porto, Almada, Vila Nova de Gaia oraz Lizbonę, uzyskując informacje na temat takich projektów jak:

- energia uzyskiwana z biogazu produkowanego na wysypisku odpadów
 - słoneczny system ogrzewania wody w basenie
 - implementacja kampanii Display
 - bioklimatyczny budynek mieszkalny
- i innych.

Informacje, które uzyskali uczestnicy, będą rozpowszechnione w nowych krajach członkowskich, wspierając w ten sposób realizację podobnych programów w gminach.



*Elektrownia zasilana gazem wysypiskowym,
Vila Nova de Gaia*



Autobus napędzany wodorem, Porto

Słowniczek

ERDF: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)
ESF: Europejski Fundusz Społeczny
EAGGF: Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej
FIG: Finansowy Instrument Sterowania Rybołówstwem
CHP: Kogeneracja
DG REGIO: Dyrekcja ds. Polityki Regionalnej Komisji Europejskiej
EPC: Kontrakty o efekt energetyczny
ESC: Kontrakty na dostarczanie energii
ESCO: Przedsiębiorstwo Oszczędzania Energii
OP: Program Operacyjny
SMEs: Małe i średnie przedsiębiorstwa

Opublikowano: listopad 2005

KONTAKTY

Projekt "RUSE" jest realizowany przez konsorcjum 20 partnerów z 14 krajów:

1 koordynator

- Energie-Cités, stowarzyszenie europejskich władz lokalnych promujące lokalną zrównoważoną politykę energetyczną

4 partnerów z nowych państw członkowskich

- Stowarzyszenie Gmin Polska Sieć "Energie Cités" "Energie-Cités" (PNEC)
- Słowacka Agencja Energetyczna (SEA)
- Litewski Instytut Energii (LEI)
- Region Południowych Czech (SBR)

3 partnerów towarzyszących z krajów trzecich

- Rumuńska Sieć Energy Cities (OER)
- Bułgarska Sieć Wydajności Energetycznej w Gminach (EcoEnergy)
- Związek Gmin Serbskich na rzecz Efektywności Energetycznej (SCSMEE)

2 narodowe agencje energetyczne

- Holenderska Agencja Energetyczna (SenterNovem - NL)
- Francuska Agencja ds. Zarządzania Środowiskiem i Energią (ADEME - FR)

10 gmin lub lokalnych agencji energetycznych z krajów Piętnastki

- Agencja Energetyczna w Clermont-Ferrand (FR)
- Urząd Miasta Delft (NL)
- Agencja Energetyczna w Grenoble (FR)
- Urząd Miasta Kirklees (GB)
- Urząd Miasta Leicester (GB)
- Urząd Miasta München (DE)
- Rzymska Lokalna Agencja Energetyczna (IT)
- Agencja Energetyczna Tampere, Miasto Tampere (FI)
- Agencja Energetyczna Vila Nova de Gaia (PT)
- Agencja Energetyczna Zoetermeer (NL)

Biuletyn RUSE ma na celu dostarczanie informacji na temat postępów w realizacji projektu „RUSE” współfinansowanego przez Komisję Europejską - DG REGIO. Ukazuje się wyłącznie w wersji elektronicznej. W okresie trzech lat trwania projektu wydanych zostanie sześć numerów, które będą dostępne na stronie: www.ruse-europe.org